

קידושין נט

עניין: עני המהפך בחררה ושווא מתנות יחיה

מהר"ל נתיבות עולם נתיב הצדק פ"ג

יתנו לך אין אדם נוגע במוכן לחבירו ואין מלכות נוגעת בחברתה, פי' ענין זה כי הש"י סידר לכל אחד ואחד את שהוא ראוי לו ואין אדם נוגע במוכן לחבירו אשר סידר הש"י אליו, ואם הוא נוגע במוכן לחברו הרי נחשב זה כמו גזילה, ולפיכך עני המהפך בחררה דבר זה הוא מוכן לחבירו ואם נוטלו אין זה רק מצד שנוטל בכח זרוע רמה שלו כמו שאמרנו ולכך נקרא רשע אשר יש לו זרוע רמה, ואמר אחריו ואין מלכות נוגעת בחברתה, כי כשם שהש"י סידר פרטי המין דהיינו כל אחד ואחד מה שראוי לו ואין אחד נוגע במוכן לחבירו, כך סידר כלל הדור שנתן להם מלך והוא סידר כלל הדור ג"כ בפני עצמו ואין מלכות נוגעת בחברתה, ושני דברים אלו הם שוים, האחד סדר הפרטי והשני סדר הדור בכללו, ולפיכך מי שהיה מהפך לקנות ואחר יורד לקנות נקרא רשע לפי שהוא נכנס בגבול חבירו, ומצד אחד יותר קשה כאשר הוא נכנס בגבול אחר מן הגזל, כי זה משנה סדר הש"י מה שחלק אל כל בריה:

דרבנן. במאמר הזה בא לבאר לך שם רשע על מה נופל, והיינו מי שמתפשט בכח שלו יותר מן הראוי ונכנס לגבול אחר בכח שלו, ולכך נקרא רשע כי הש"י ברא את האדם וחלק פרנסה לכל אחד ואחד, ולא ברא השם ית' שיהיו שנים מתפרנסים מדבר אחד רק שיהיה לכל אחד פרנסה מיוחדת, ואפילו שתי שערות אינם מתפרנסים ממקום אחד, כדאיתא בפ"ק דבתרא (ט"ז, א') אמר הקב"ה לאיוב הרבה נימין בראתי וכל אחד בראתי לו גומא בפני עצמה שלא יינקו שתיים מגומא אחת שאלמלי יונקות מגומא אחת מחשכות מאור עינו של אדם וכו'. ואם השם ית' נתן לכל שער ושער יניקה בפני עצמה כ"ש וק"ו שהש"י נתן לכל אדם יניקה בפני עצמו, וכדאמרין במסכת יומא (ל"ח, א') מכאן אמר בן עזאי בשמך יקראוך ובמקומך יושיבוך משלך

מהר"ל נתיבות עולם נתיב התורה פ"ד

רק הגשמי החמרי, ורב חסדא אומר איזה שווא מתנות יחיה כי מי ששווא את המתנות ראוי שיהי' בשביל זה חי, כי המקבל דבר מזולתו אין ראוי לו החיים כי החי עומד בעצמו, ולפיכך אמרו כי העני נחשב כמת וזה מפני שאין לו החיים בעצמו כאשר הוא צריך לזולתו ואין לו בעצמו החיים, אבל מי שהוא שווא מתנות שהוא רוצה שיהיה עומד בעצמו מבלי שיקבל מאחר ודבר זה הוא החיים, ולכן יקרא המעיין שהוא נובע בעצמו ולא קבל המים נקרא רעין חיים, כי חיותו בעצמו ואינו מקבל המים, ולפיכך אמר איזה שווא מתנות יחיה זה הרוואה טריפה לעצמו שאינו חס על שלו כלל, וכל זה מפני שמסתפק בעצמו ואינו חפץ מה שאינו שלו לגמרי שהרי רואה טריפה ואוסרה